

ПРОБЛЕМИ МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО ПРИМИРЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ Й ПОЛЬЩІ

Основним змістом польсько-українських відносин після Другої світової війни був пошук шляхів міжнаціонального примирення з метою зміни геополітичної ситуації в Центрально-Східній Європі. Польсько-українське примирення займало важливе місце в діяльності президентів обох держав. Символічним актом примирення стало підписання спільної заяви в 1997 р. На сучасному етапі Польща й Україна демонструють близькість позицій у питаннях регіональної безпеки.

Ключові слова: міжнаціональне примирення, польсько-українські відносини, Польща, Україна, президент.

Основним змістом польсько-українських відносин після Другої світової війни стало досягнення міжнаціонального примирення з метою зміни геополітичної ситуації в Центрально-Східній Європі (ЦСЕ), здобуття незалежності й подолання тоталітаризму. Досягнуті в період біполярності методом народної дипломатії домовленості щодо польсько-української співпраці становили важливу ідеологічну основу для державних органів незалежної України й Польщі. Їхнім завданням була імплементація цих домовленостей у середовищі українського й польського суспільств.

Проблема польсько-українського примирення в діяльності найвищих органів влади двох незалежних держав стала предметом дослідження порівняно недавно. Більшість публікацій присвячена загальним напрямам формування й реалізації зовнішньої політики обох держав і, зокрема, польсько-українським відносинам [7; 8; 9; 19; 20; 22; 23; 29; 32; 33; 34; 35; 39; 40; 46; 48; 54; 59].

Метою даної публікації є висвітлення питання польсько-українського примирення в діяльності президентів обох держав. Пріоритетна роль у реалізації політики міжнаціонального примирення в постбіполярний період належала інститутам виконавчої влади, зокрема президентам. Інститут президентської влади запроваджений у більшості країн ЦСЕ після суспільно-політичних трансформацій кінця 1980 – початку 1990-х років. Законодавче забезпечення повноважень президента в Україні й Польщі пройшло кілька етапів. Зокрема, у Польщі 17 жовтня 1992 р. була прийнята Мала Конституція, яка мала регулювати взаємовідносини законодавчої та виконавчої влади. Вона була чинною в період від 8 грудня 1992 р. до 16 жовтня 1997 р.

Згідно зі статтями 32 і 33 Малої Конституції президент здійснював загальне керівництво в галузі закордонних відносин, призначав і відкликав дипломатичних представників, приймав вірчі грамоти, ратифікував і денонсував міжнародні договори. При цьому ратифікація чи денонсація міжнародних договорів, які стосувалися кордонів або оборонних союзів, вимагали внесення відповідних законодавчих змін [41]. Чинна Конституція Польщі, ухвалена Національними Зборами 2 квітня 1997 р. і підписана президентом А.Квасневським 16 липня 1997 р., у статті 133 загалом повторює попередні формулювання конституційного закону від 17 жовтня 1992 р. [31].

Аналогічний конституційний процес відбувався в Україні. На період до прийняття нової Конституції повноваження президента визначалися Конституційним договором від 8 червня 1995 р. Зокрема, стаття 24 (п. 14) передбачала, що президент здійснює зовнішню політику України, веде переговори й підписує міжнародні договори України; призначає та відкликає дипломатичних представників України в іноземних державах і при міжнародних організаціях; приймає вірчі й відкличні грамоти акредитованих при ньому дипломатичних представників іноземних держав [10]. Стаття 106 Конституції України регламентує, що президент забезпечує державну незалежність, національну безпеку й правонаступництво держави; звертається з посланнями до народу та із щорічними й позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє та зовнішнє становище України; представляє державу в

міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори й укладає міжнародні договори України; приймає рішення про визнання іноземних держав; призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; приймає вірчі й відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав [11–14].

Усвідомлення спільності інтересів обох народів і взаємної залежності їхньої суверенності було зафіксовано в Польсько-українській декларації, підписаній у Лондоні 28 листопада 1979 р. президентами та прем'єрами в екзилі: Е.Рачинським, К.Саббатом, М.Лівицьким і Т.Леонтьєм [2, р.428; 50, s.4].

Взаємовідносини з Україною займали важливе місце в політиці пост-комуністичної Польщі. У рамках доктрини дворівневості міністр закордонних справ К.Скубішевський у жовтні 1990 р. відвідав Київ. На переговорах з А.Зленком піднімалися питання подвійного громадянства, повернення культурної спадщини, зокрема львівського Оссолінеуму, однак домовленості із цих проблем не було досягнуто. Підписана міністрами “Декларація про принципи і основні напрямки польсько-українських відносин” фіксувала взаємне визнання сторонами своєї суверенності, відмову від територіальних претензій і зобов'язання поважати права національних меншин [2, р.428; 50, s.4].

Польща була першою державою, яка визнала проголошення незалежності України. Українська політична еліта, усвідомлюючи напруженість українсько-російських відносин і вичікувальну позицію США, шукала противагу та наголошувала на значенні й ролі Варшави для української незалежності. “Прагнемо тісної співпраці з Польщею”, – заявив новообраний президент Л.М.Кравчук в інтерв'ю “Kulturze” [2, р.428–429; 50, s.4–5].

Проблеми двосторонніх відносин дискутувалися під час двох турів польсько-українських переговорів (Київ, 27–28 січня 1992 р.; Варшава, 9–12 березня 1992 р.) при підготовці рамкового двостороннього договору. Підписання президентами обох держав 18 травня 1992 р. у Варшаві польсько-українського Договору про добросусідство, дружні відносини і співпрацю зафіксувало непорушність міждержавного кордону та визнання права національних меншин на збереження, вираження й розвиток своєї totoжності [2, р.357; 25, s.148; 47; 55, s.219].

Б.Осадчук високо оцінив підписаний рамковий польсько-український договір: “У сумі це є рамковий договір, добре сконструйований, але далі мають бути похідні договори, конкретизуючи наші взаємні стосунки. Треба пам'ятати, що, як завжди в таких договорах, усе залежить від того, що буде впроваджено в життя. У кожному разі фундамент є дуже добрий” [2, р.388; 42, s.7]. Диктор радіо “Вільна Європа” Я.Каневич у своєму коментарі звертав увагу на невирішеність проблем польської меншини в Україні та польської культурної спадщини, зокрема Оссолінеум. На його думку, ця тема, яка дотепер була табу, повинна стати темою наступних переговорів [2, р.358; 27].

Формування міждержавних польсько-українських відносин на початку 1990-х років відбувалося в складній обстановці. Україна була втягнута в конфлікт із Росією навколо Криму, поділу Чорноморського флоту та сепаратистських тенденцій у східних регіонах. Українська політична еліта покладала великі надії на зближення з Польщею. Президент Л.М.Кравчук під час візиту до Варшави в травні 1992 р. заявив, що “Польща може стати для України навіть важливішим від Росії економічним партнером”. Особливо виділялася можливість зближення з європейськими міжнародними організаціями за допомогою Польщі [2, р.356–357; 27]. З української сторони висувалися пропозиції тіснішої співпраці на регіональному рівні, причому Польща трактувалася пріоритетно. Б.Осадчук в інтерв'ю “Tygodniku Solidarność” заявив, що в Україні є прихильники концепції Міжмор'я, тобто співпраці держав між Балтикою й

Чорним морем за участю Польщі. Польська сторона на початку 1990-х років реагувала дуже стримано на подібні пропозиції [2, p.388; 42, s.7].

З перемогою на президентських виборах А.Квасневського активізувалися польсько-українські контакти, зокрема на рівні Консультативного комітету президентів України й Польщі, який був унікальним інструментом у європейській політичній практиці. Президент Польщі зайняв позицію щодо активного просування українського партнера в європейській структурі [53, s.1, 3; 24, s.156: 30, s.156–158]. Важливим кроком на шляху польсько-українського зближення стало запрошення А.Квасневським президента Л.Д.Кучми на саміт глав держав Центральної Європи в Ланьцуті в червні 1996 р. Тоді ж було узгоджено питання щодо підписання декларації про міжнаціональне примирення, яке було відкладено на наступний рік і приурочено до 50-ліття акції “Wisła” [4, p.360; 36]. Певний вплив на формування позиції новообраного польського президента мала та обставина, що під час першого закордонного візиту А.Квасневського Є.Гедройц у Мазон-Ляфіт вручив йому два особисті меморіали стосовно відносин із Росією й Україною [3, p.59; 5, p.649; 51; 52].

У процесі підготовки декларації до підписання відбувалися досить гострі польсько-українські дискусії. Заступник міністра закордонних справ України А.Бутейко виступав за усунення з тексту речення про пролиту кров поляків на Волині в 1942–1943 рр. Радикальні прихильники примирення виступали за внесення в текст принципу “пробачаємо і просимо пробачення”, який було застосовано у відомому листі польського єпископату до німецького в справі міжнаціонального примирення під час II Ватиканського собору в 1966 р. [6, p.258; 44, s.1, 16]. Однак загалом декларація була витримана в поміркованих тонах.

Міждержавна декларація про примирення, яка була прийнята на рівні глав держав 21 травня 1997 р., стала символічним актом польсько-українського порозуміння. У преамбулі документа відзначалося, що заява ухвалена, опираючись на усвідомлення історичної відповідальності щодо теперішнього й майбутнього поколінь українців і поляків і ролі Польщі й України в зміцненні безпеки та стабільності в ЦСЄ, оцінюючи важливість стратегічного партнерства обох країн, керуючись постановами Договору про добросусідство, дружні відносини і співпрацю, будучи переконаними в необхідності будівництва майбутнього польсько-українських відносин на правді, справедливості, щирому порозумінні й примиренні та прагнучи спільно подолати складну спадщину польсько-українських відносин, щоб тіні минулого не накладалися на теперішні дружні й партнерські зв'язки між обома країнами та народами.

У заяві відзначалося, що протягом багатомісячної історії польсько-українського сусідства є безліч хвилюючих прикладів щирої дружби, взаємодопомоги, співпраці, братерства зброї та взаємних культурних впливів, які збагачували обидва народи. Не слід оминати також трагічних сторінок, таких як десятиліття воєн XVII і XVIII ст., прояви антиукраїнської політики польських урядів міжвоєнного періоду, переслідування польського населення на Радянській Україні в час сталінських репресій, польсько-український конфлікт періоду Другої світової війни та перших повоєнних років, події на Волині 1942–1943 рр. й акцію “Вісла”. “Замовчування чи одностороннє висвітлення всіх цих фактів не зменшує болю покривджених і їхніх близьких, не сприяє поглибленню взаєморозуміння між нашими народами. Дорога до справжньої дружби веде передусім через правду і взаєморозуміння. Визнаємо, що жодна мета не може становити виправдання для злочинів, насильства і застосування колективної відповідальності”. У заяві відзначалося, що інколи джерела конфліктів були поза Україною й Польщею, склалися через незалежні від поляків та українців обставини та недемократичні політичні системи, нав'язані нашим народам проти їхньої волі.

У заяві запламувалися виконавці всіх злочинів, які спричинили знушення загиблим і примусово переселеним полякам та українцям. Одночасно виражалася вдячність усім, хто протягом тих важких років діяв на користь зближення наших народів.

Оскільки незалежні Україна й Польща є добрими сусідами та стратегічними партнерами, у декларації наголошувалося на важливості подолання кривди, яка залишилася в пам'яті багатьох українців і поляків. “До цього схиляє нас не тільки повага демократичних цінностей, пошана прав людини, основних принципів і норм міжнародного права, але також прагнення побачити Україну і Польщу в об'єднаній Європі”.

Інтерпретацією спільного минулого та його складних періодів повинні зайнятися спеціалісти, які в атмосфері відкритості ретельно дослідять факти та підготують їхні об'єктивні оцінки. Для кращого взаєморозуміння між польським та українським народами необхідно стимулювати діалог середовищ, які формують громадську думку. Слід також ширше використовувати можливості польських громадян українського походження й українських громадян польського походження, які своєю працею роблять значний внесок до культурного й економічного розвитку наших держав. Вони мають стати аніматорами тісної співпраці Польщі й України. Обидві держави повинні опікуватися та підтримувати розвиток польської меншини в Україні й української меншини в Польщі. У декларації стверджувалося, що Польща й Україна докладуть старань, щоб свідомість молодого покоління не була обтяжена спогадами трагічних сторінок історії. Майбутнє покоління повинно жити в спільному європейському домі, у якому не буде місця для упереджень і недовіри. Президенти обох держав обіцяли здійснювати патрунування над зміцненням ідеї польсько-українського порозуміння й примирення. “У давнину наші предки виливали воду на шаблі на знак миру, союзу і братерства. І сьогодні ми, поляки й українці, хочемо влити в наші серця почуття дружби й солідарності. На порозі ХХІ століття пам'ятаймо про минуле, але думаймо про майбутнє!” [6, р.304; 49, с.9; 58, с.17].

Ю.Урбанович стверджував, що подолання конфліктів є імпульсом до спільного майбутнього та демонструє бажання обох народів опинитися в об'єднаній Європі. Публіцист розглядав польсько-українське примирення на фоні аналогічних процесів у Європі, зокрема, порівнював його значення з німецько-французьким [6, р.260, 304; 21; 45, с.1; 56, с.86, 88; 57].

Декларація про примирення була неоднозначно сприйнята насамперед у польському суспільстві. Публіцисти й політики націоналістичного спрямування критичували її за надмірні, на їхню думку, поступки українській стороні. Різко ставилося також питання відновлення цвинтаря Орлят у Львові [6, р.285; 38].

Польща й Україна намагалися наповнити змістом свої відносини стратегічного партнерства. Реалізація політики міжнародного примирення передбачала вирішення проблем національних меншин та історичних пам'яток. Виступаючи з промовою 24 червня 2005 р. на відкритті цвинтаря Орлят, В.Ющенко наголосив, що у Львові відбувається “історична для всієї Європи подія – примирення України і Польщі” [15]. Згідно з домовленостями 2004 р. був проведений як Рік Польщі в Україні, а 2005 р. – як рік України в Польщі [17; 60, с.22–23].

Систематично відбуваються зустрічі на найвищому рівні, діє Консультативний комітет. На засіданнях польсько-українського президентського комітету обговорюються питання європейської та євроатлантичної інтеграції, військово-політичні проблеми, енергетична безпека, хід підготовки до спільного проведення фіналу чемпіонату Європи з футболу 2012 р., культурна й наукова співпраця [61]. У 2004 р. польський президент узяв активну участь у пошуку шляхів виходу із внутрішньої української кризи в період президентських виборів [37, с.13–15]. Дві держави демонструють спільність позицій щодо питань енергетичної та військово-політичної безпеки [16].

Напередодні Бухарестського саміту НАТО президент Польщі Л. Качинський в інтерв'ю "Financial Times" виступив на підтримку приєднання України до альянсу [26; 43].

Таким чином, реалізація політики польсько-українського примирення мала закономірним результатом підписання спільної заяви президентів. У руслі цієї політики Польща й Україна поглиблюють співпрацю в галузі регіональної безпеки.

1. Les archives de l'Institut Litteraire a Paris (AILP). – Les coupures de presse (CP).– 1992.– Vol. 2.
2. AILP.– CP.– 1992.– Vol. 3.
3. AILP.– CP.– 1996.– Vol. 1.
4. AILP.– CP.– 1996.– Vol. 2.
5. AILP.– CP.– 1996.– Vol. 3.
6. AILP.– CP.– 1997.– Vol. 2.
7. Бахманн К. Україна, Польща та дебати про майбутнє ЄС / К. Бахманн // *Ї*.– 2000. – № 18 : Україна, Росія, Білорусь: три проекти. – С. 14–23.
8. Возняк Т. Моделі українсько-польського співіснування: ретроспектива та перспектива / Т. Возняк // *Ї*. – 1997. – № 11 : Україна – Польща: діалог над кордоном. – С. 20–36.
9. Івченко О. Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан / О. Івченко. – К. : РІЦ УАННП, 1997. – 688 с.
10. Конституційний договір // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=1%E2%F95-%E2%F0>.
11. Конституція України // <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1013.3.2&nobreak=1>.
12. Конституція України // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=3&nreg=254%E2%F96-%E2%F0>.
13. Конституція України // www.nau.kiev.ua/nau10/ukr/doc.php?code=254k/96-BP.
14. Конституція України // www.rada.gov.ua/const/const1.htm.
15. Президенти України і Польщі взяли участь у відкритті цвинтаря Орлят // <http://www.president.gov.ua/news/656.html>.
16. Спільна заява президентів Азербайджанської Республіки, Грузії, Литовської Республіки, Республіки Польща та України щодо проекту Євро-Азіатського нафтотранспортного коридору // http://www.president.gov.ua/content/energosummit_1.html.
17. Указ Президента України "Про проведення Року Республіки Польща в Україні" // <http://www.president.gov.ua/documents/1552.html>.
18. Чігак В. Становище Польщі у Центральній Європі та її взаємини з Україною / В. Чігак // *Ї*. – 1997. – № 10 : Україна – Польща наприкінці століття. – С. 168–174.
19. Bonusiak W. Stosunki polsko-ukraińskie w latach 1990–1996 / W. Bonusiak // *Polska i Ukraina po II wojnie światowej*. – Rzeszów, 1998. – S. 327–328.
20. Cependa I. Ukraina i Polska w poszukiwaniu wspólnej przyszłości / I. Cependa // *Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze*. – Warszawa, 2000. – № X. – S. 301–306.
21. Dębski W. S. Pierwsze umowy / W. S. Dębski // *Trybuna*.– 21.05.1997. – № 117.
22. Giedroyc J. Zrozumieć znaczenie Ukrainy / J. Giedroyc // *Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze*. – Warszawa, 1999. – № 8–9. – S. 352–353.
23. Gill W. Stosunki Polski z Ukrainą w latach 1989–1993 / W. Gill, N. Gill. – Toruń: Adam Marszałek, 2002. – 123 s.
24. Informacja o Komitecie Konsultacyjnym Prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy // *Між сусідами (Міędzy sąsiadami)*. – Kraków, 1993. – № 3. – S. 156.
25. Jędraszczyk K. Kalendarium stosunków polsko-ukraińskich w latach 1991–2003 / K. Jędraszczyk // *Sprawy Wschodnie*.– 2003.– № 2–3.– S. 148.
26. Kaczynski L. Nato must embrace Ukraine and Georgia / L. Kaczynski // http://www.ft.com/cms/s/0/bff0fd5e-fe57-11dc-9e04-000077b07658.html?nclick_check=1.
27. Kaniewicz J. O znaczeniu wizyty Krawczuka / J. Kaniewicz // *Radio Free Europe. Polish Broadcasting Department. Program title : Facts and Views*. – №. 359.
28. Kaniewicz J. O znaczeniu wizyty Krawczuka / J. Kaniewicz // *Radio Free Europe. Polish Broadcasting Department. Program title: Fact sand Views*. – №. 359.
29. Kerski B. Wiek ukraińsko-polski. Rozmowy z Bohdanem Osadcukiem / B. Kerski, J.S. Kowalczyk; Współpraca K.Zastawny. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2001. – 179 s.
30. Komunikat z posiedzenia Komitetu Konsultacyjnego Prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy // *Між сусідами (Міędzy sąsiadami)*. – Kraków, 1993.). – № 3. – S. 156–158.
31. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Tekst uchwalony w dniu 2 kwietnia 1997 r. przez Zgromadzenie Narodowe // <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.

32. Kozak S. Polska a Ukraina. Drogi i bezdroża porozumienia / S. Kozak // Więż. – 1991.– № 11–12.– Listopad – grudzień. – S. 117.
33. Kozak S. Polsko-ukraińskie spotkania. Problemy i perspektywy / S. Kozak // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze. – Warszawa, 1994. – № 2. – S. 9–14.
34. Kozak S. Reorientacja polskiej myśli społeczno-politycznej wobec Ukrainy / S. Kozak // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze. – Warszawa, 2005. – № 19–20. – S. 27–35.
35. Kozakiewicz J. Polska i Ukraina na progu trzeciego tysiąclecia / J. Kozakiewicz // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze. – Warszawa, 2000. – № X. – S. 294–300.
36. Krzemię E. Zapraszamy Ukrainę / E. Krzemię // Gazeta Wyborcza. – 1996. – 8–9.06.
37. Kwaśniewski A. Polska polityka wschodnia / A. Kwaśniewski // Polska polityka wschodnia : materiały konferencji zorganizowanej w dniach 28–29 października 2005 roku we Wrocławiu. – Wrocław : Kolegium Europy Wschodniej, 2005. – S. 13–15.
38. Lipiński Z. Deklaracja hańby / Z. Lipiński // Myśl Polska. – 1997. – 1.06.
39. Madera A. J. Polska polityka zagraniczna. Europa Środkowo-Wschodnia 1989 – 2003 / A. J. Madera. – Kraków, 2003. – 328 s.
40. Madera A. J. Ukraina na rozdwoju. Między Rosją a Europą / A. J. Madera. – Rzeszów : SAS, 2000. – 243 s.
41. Mała Konstytucja. Ustawa Konstytucyjna z 17 października 1992 roku o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym // http://pl.wikisource.org/wiki/Ma%C5%82a_Konstytucja_z_1992.
42. Nasze stosunki z Polska traktujemy priorytetowo. Z Bohdanem Osadcukiem, intelektualista ukraińskim, rozmawia Antoni Zambrowski // Tygodnik Solidarność. – 1992. – № 23. – S. 7.
43. NATO musi przyjąć Ukrainę i Gruzję // <http://www.prezydent.pl/x.node?id=16043126>.
44. Nowosad A. Woda wylana na szable / A. Nowosad // Nowy Dziennik. – 1997. – 22.05. – S. 1, 16.
45. Orzeł z Tryzubem // Gazeta Wyborcza. – 1997. – № 118. – S. 1.
46. Osadcuk B. Polska i Ukraina: bilans i perspektywa / B. Osadcuk // Odra. – 1997. – № 6. – Czerwiec.– S. 2–7.
47. Polish-Ukrainian Treaty // Radio Free Europe. Polish Broadcasting Department. Program title: Facts and Views. – 1992. – № 359. – 19 May.
48. Polska i Ukraina w nowej Europie: Materiały polsko-ukraińskiej konferencji naukowej.– Warszawa : Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 1993. – 133 s.
49. Przewyciężyć gorycz. Wspólne oświadczenie prezydentów Polski i Ukrainy o porozumieniu i pojednaniu // Gazeta Wyborcza. – 1997. – № 118. – S. 9.
50. Romanowski A. Przeciw fatalizmowi. Polska i Ukraina: przeszłość i perspektywy / A. Romanowski // Tygodnik Powszechny. – 1992. – № 28. – S. 5.
51. Rosolak E. Zagraniczny chrzest prezydenta / E. Rosolak // Trybuna. – 1996. – № 12.
52. Rozmowa o wschodnich sąsiadach // Gazeta Wyborcza. – 1996. – 7–8.12.
53. Rozmowa z prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim. Rozmawiał B.Osadcuk // Dziennik Kijowski. – 1997. – № 4 (59). – Luty.– S. 1, 3.
54. Surmacz B. Współczesne stosunki polsko-ukraińskie. Politologiczna analiza traktatu o dobrym sąsiedztwie / B. Surmacz. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2002. – 266 s.
55. Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy // Kukułka J. Traktaty sąsiedzkie Polski odrodzonej.– Wrocław ; Warszawa ; Kraków, 1998.– S. 219.
56. Urbanowicz J. Znak pokoju Dalsza integracja Europy jest niemożliwa bez przewyciężenia historycznych uprzedzeń / J. Urbanowicz // Wprost. – 1997. – 25.05.– S. 86, 88.
57. Wizyta na medal. Kwaśniewski: Stosunki Polski i Ukrainy są ważne i dla nas i dla Europy // Sztandar Młodych. – 1997. – № 98.
58. Wspólne oświadczenie prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy o porozumieniu i pojednaniu podpisane w Kijowie 21.V.1997 r. // Dziennik Związkowy. – 1997. – 13–15 VI.– S. 17.
59. Wujec H. Polsko-ukraińskie stosunki w perspektywie polskiej / H. Wujec // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze. – Warszawa, 2002. – № 13–14. – S. 78–82.
60. Wystąpienie Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego na uroczystej inauguracji Roku Ukrainy w Polsce // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze. – Warszawa, 2005. – № 19–20. – S. 22–23.
61. Zakończyło się dziewiętnaste posiedzenie polsko-ukraińskiego komitetu prezydenckiego // <http://www.studium.uw.edu.pl/?id=175&bid=1&nid=145>.

The search of ways of an international reconciliation with the aim of changing of geopolitical situation in Central East Europe was a main substance of Polish-Ukrainian relations after the Second World War. Polish-Ukrainian reconciliation took an important place in the activity of presidents of both states. Signature of common declaration in 1997 became a symbolic act of the reconciliation. At the modern stage Poland and Ukraine are demonstrating a nearness of their positions concerning regional security questions.

Key words: *mignatsionalne reconciliation, Polish-Ukrainian relation, Poland, Ukraine, president.*